

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

Ярослав Петруненко,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарського права і
процесу Національного університету
«Одеська юридична академія»

УДК 346.52:346.2

Юридична відповідальність суб'єктів господарювання за правопорушення у сфері використання державних коштів

Механізм застосування господарсько-правових засобів забезпечення ефективного використання державних коштів не може функціонувати належним чином без наявності певних гарантій дотримання учасниками господарських правовідносин вимог законодавства. Однією з основних гарантій в цій сфері є встановлення господарсько-правових та інших санкцій за вчинення правопорушення у сфері використання державних коштів. У світлі сучасних євроінтеграційних процесів виникає необхідність у зміцненні законності та підвищенні відповідальності суб'єктів господарювання та інших учасників правовідносин, що складаються при застосуванні господарсько-правових засобів забезпечення ефективного використання державних коштів.

Окремі аспекти юридичної відповідальності суб'єктів господарювання досліджували такі науковці як В. С. Белих, О. Г. Боднарчук, О. М. Він-

ник, О. П. Віхров, Є. П. Губін, В. В. Добровольська, Д. О. Жмуліна, Д. В. Задихайло, О. А. Заярний, О. Р. Зельдіна, А. М. Ісаян, Т. А. Лавренюк, Д. В. Лічак, В. К. Мамутов, Л. В. Мілімко, Н. В. Никитченко, В. Г. Олюха, В. М. Пашков, Д. А. Петров, О. П. Подцерковний, В. В. Поєдинок, Г. В. Пронська, Г. В. Смолин, В. А. Устименко, О. Г. Хрімлі, В. В. Чайковська, Т. І. Швидка, Н. М. Шевченко, М. Л. Шинкар, В. С. Щербина, О. Х. Юлдашев, І. М. Ямкова та ін. Господарсько-правові засоби забезпечення ефективного використання державних коштів знайшли свій інтерес на рівні окремих наукових публікацій [1, с. 85-90], однак, системних комплексних наукових досліджень видів та особливостей юридичної відповідальності суб'єктів господарювання за правопорушення у сфері використання державних коштів не достатньо, що вказує на важливість вивчення даної проблематики, підтвер-

джує актуальність представленої наукової статті і обумовлює інтерес автора до цієї теми.

Отже, метою представленої наукової статті є розроблення пропозицій щодо удосконалення законодавчого забезпечення юридичної відповідальності суб'єктів господарювання за правопорушення у сфері використання державних коштів.

Положеннями ст. 216 ГК України [2] зазначається, що учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених ГК України, іншими законами та договором. При цьому, застосування господарських санкцій повинно гарантувати захист прав і законних інтересів громадян, організацій та держави, в тому числі відшкодування збитків учасникам господарських відносин, завданих внаслідок правопорушення, та забезпечувати правопорядок у сфері господарювання. Юридична природа господарсько-правових санкцій слідує зі змісту ч. 1 ст. 217 ГК України [2], де вказано, що господарськими санкціями визнаються заходи впливу на правопорушника у сфері господарювання, в результаті застосування яких для нього настають несприятливі економічні та/або правові наслідки.

Досліджуючи питання господарсько-правової відповідальності, необхідно зауважити, що господарські санкції, які застосовуються у межах такої відповідальності, можуть бути декількох видів. Окрім того, розділом V ГК України [2], який має назву «Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання», визначаються деякі інші види юридичної відповідальності, які можуть застосовуватися до суб'єктів господарювання.

На цій підставі слід погодитись з думкою В.С. Щербини, який вживає поняття «відповідальність у господарському праві» (господарсько-

правова відповідальність), яку визначає як комплексний правовий інститут, який має свій особливий предмет регулювання – суспільні відносини, що виникають і функціонують у зв'язку з вчиненням господарського правопорушення [3, с. 10].

Також слушною видається думка деяких науковців, які стверджують, що господарсько-правова відповідальність – поняття вужче, ніж поняття відповідальності за правопорушення у сфері господарювання (якщо виходити з широкого розуміння господарювання і відповідного кола суб'єктів, задіяних у ньому, то відповідальність у цій сфері може бути і цивільною, і адміністративною, і кримінальною, на що в низці актів господарського законодавства є прямі вказівки) [4, с. 31].

На підтримку та в обґрунтування такої позиції науковців можна навести положення ст. 217 ГК України [2], де вказано, що у сфері господарювання застосовуються такі види господарських санкцій: відшкодування збитків; штрафні санкції; оперативно-господарські санкції. Закріплено також, що крім зазначених у частині другій цієї статті господарських санкцій, до суб'єктів господарювання за порушення ними правил здійснення господарської діяльності застосовуються адміністративно-господарські санкції.

Отже, відповідальність за правопорушення у сфері господарювання може виражатися у формі господарських санкцій, які бувають трьох видів, та адміністративно-господарських санкцій. При цьому, варто зауважити, що на відміну від господарсько-правових, адміністративно-господарські санкції можуть бути встановлені виключно законами (ч. 2 ст. 238 ГК України [2]). До останніх належать, наприклад: вилучення прибутку (доходу); адміністративно-господарський штраф; стягнення зборів (обов'язкових платежів); застосування антидемпінгових заходів; припинення експортно-імпортних операцій тощо. Крім того, розділ V

ГК України [2] виокремлює відповідальність суб'єктів господарювання за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства.

Відповідно до ст. 218 ГК України [2], підставою господарсько-правової відповідальності учасника господарських відносин є вчинене ним правопорушення у сфері господарювання.

Господарське правопорушення доктринально пропонується визначити як протиправну дію або бездіяльність учасника господарських відносин, яка не відповідає вимогам норм господарського права, не узгоджується з юридичними обов'язками зазначеного учасника, порушує суб'єктивні права іншого учасника господарських відносин або третіх осіб (наприклад, держави шляхом порушення встановлених законодавством правил здійснення господарської діяльності) [3, с. 10].

Водночас, подібний підхід до визначення поняття «господарського правопорушення» не дає змоги чітко відмежувати таке правопорушення, як підставу господарсько-правової відповідальності, від господарського правопорушення, як підстави застосування інших видів юридичної відповідальності (кримінальної, адміністративної). Відтак, слід звернутися до визначення власне поняття «господарсько-правова відповідальність», оскільки його легальна дефініція у ГК України [2] відсутня.

На думку Г.В. Пронської, господарсько-правова відповідальність – це економічні за змістом і юридичні за формою методи впливу на економічні інтереси суб'єкта господарювання-правопорушника [5, с. 189]. Крім того, це ще й певний механізм перекладення несприятливих наслідків з одного учасника господарських відносин на іншого [6, с. 367]. Виокремлюється також ідея, що під господарською відповідальністю слід розуміти настання несприятливих майнових наслідків (стягнення збитків, штрафу тощо) при порушенні правил функціонування господарського механізму, які встановлюються

державними органами в інтересах держави або сторонами в договорі. Проте, при цьому наголошується, що господарсько-правова відповідальність відрізняється від інших видів відповідальності тим, що поєднує елементи майнового та примусового (організаційного) характеру [7, с. 7-8].

Таким чином, господарсько-правова відповідальність різними науковцями визначається і як методи впливу на економічні інтереси, і як механізм перекладення несприятливих наслідків, і, власне, як саме настання цих самих наслідків, однак наведене вочевидь не можна вважати повними і точними характеристиками даного виду юридичної відповідальності.

Так, на думку Н. М. Шевченко, господарсько-правова відповідальність розуміється як застосування господарських санкцій, що здійснюється за допомогою державного примусу і виражається в суспільному осуді винного правопорушника і покладенні на нього додаткових обтяжень майнового характеру або позбавленні його суб'єктивного права [8, с. 179].

Тобто однією з головних ознак господарсько-правової відповідальності, що дозволяє відмежувати її від інших видів юридичної відповідальності, які можуть застосовуватися за вчинення господарського правопорушення, є те, що вона реалізується у формі господарської санкції (певного її виду).

Власне, визначення господарсько-правової відповідальності через поняття господарських санкцій є поширеним.

В юридичній літературі поняття санкцій розглядається у різних аспектах. Передовсім санкція є елементом логічної структури норми [9, с. 317] або ж розглядається як самостійна охоронна норма [10, с. 172]. Разом з тим, в іншому аспекті санкція виступає як міра, форма чи засіб господарсько-правової відповідальності. Водночас поняття санкції за-

стосовується як правоохоронний засіб, негативні та небажані наслідки майново-організаційного характеру, тобто виступають мірою впливу на боржника [11, с. 3]. Таким чином, як резюмує О. А. Заярний, санкція – це відображена у нормах закону чи умовах договору міра майново-організаційного впливу на економічні інтереси порушника, що виявляється в установленій формі та вступає в дію після вчинення господарського правопорушення [12, с. 419]. При цьому, на стадії виникнення господарських правовідносин господарська санкція, не втрачаючи зв'язку з інститутом господарсько-правової відповідальності, одночасно перетворюється на правовий засіб впливу на економічні інтереси сторін господарського зобов'язання [12, с. 423].

Господарсько-правова відповідальність, як наголошував академік В. К. Мамутов, це перетерплювання (або несення) господарським органом несприятливих економічних наслідків безпосередньо в результаті застосування до нього передбачених законом санкцій (мір відповідальності) економічного характеру [13, с. 90].

Л. В. Мілімко вказує, що господарсько-правова відповідальність, виходячи з її ознак та процедури застосування, за формою є юридичною, а за змістом – економічною, і застосовується у формі певної системи майнових (економічних) санкцій, передбачених або дозволених нормами господарського законодавства, і полягає у своєрідній реакції держави на правопорушення, що вчинені учасниками господарських відносин за порушення договірних та/або позадоговірних зобов'язань, і за яке законом чи договором передбачено застосування санкцій у встановленому порядку за відповідною процедурою [14, с. 148-149].

В цілому, можливо погодитись з тим, що саме вид санкції (її економічний характер) обумовлює вид юридичної відповідальності – господарсько-правової або іншої, яка застосовується за вчинення господарського

правопорушення. Між тим, представляється доцільним також виокремити й додаткові ознаки господарсько-правової відповідальності, а саме: 1) її конкретний розмір, спосіб застосування може визначатися в договірному порядку, крім випадків, прямо закріплених у законах; 2) застосовується до суб'єкта господарювання – фізичної особи-підприємця, юридичної особи (що не властиво для інших видів юридичної відповідальності, які носять персоніфікований та індивідуальний характер); 3) суб'єктом застосування в залежності від виду господарської санкції може бути один із суб'єктів господарських правовідносин, визначених у ст. 2 ГК України [2], тобто суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Відтак, з урахуванням вищенаведених ознак господарсько-правову відповідальність можна визначити як вид юридичної відповідальності, що застосовується до учасників господарських правовідносин у випадку вчинення ними господарського правопорушення, та виражається у формі накладення господарської санкції (покладення додаткового фінансового зобов'язання або позбавлення певного суб'єктивного права) у порядку та обсязі, визначеному у законі або господарському договорі.

Саме на стадії реалізації господарсько-правової відповідальності санкція вичерпує свою дію, а правопорушник притягується до відповідальності. Таким чином, господарсько-правова відповідальність як міра, форма і правовий засіб впливу на економічні інтереси учасника господарських відносин, що вчинив правопорушення, є самостійним науковим поняттям, сформованим на основі

загальних ознак юридичної відповідальності, вироблених теорією права. Однак, при цьому підкреслюючи її важливу роль і велике значення, О. А. Заярний зауважує, що саме господарсько-правова відповідальність покликана запобігати господарським правопорушенням у механізмі правового регулювання, забезпечувати належну організацію та управління господарською діяльністю [12, с. 424].

Ще одним видом юридичної відповідальності за порушення порядку використання державних коштів (зокрема, за їх нецільове використання, за порушення порядку використання тощо) є фінансово-правова відповідальність, яка може застосовуватися у тому числі до суб'єктів господарювання.

Порушення бюджетного законодавства визначаються ст. 116 БК України [15]. Аналізуючи характер порушень, можна зробити висновок, що суб'єктами відповідальності найчастіше стають бюджетні установи, інші розпорядники бюджетних коштів. Що стосується суб'єктів господарювання, то до них також можуть застосовуватися заходи фінансово-правового характеру, як правило, за порушення принципу цільового використання коштів, недотримання вимог ведення бухгалтерського обліку та звітності тощо. Так, наприклад, щодо надання субвенцій на виконання інвестиційних проектів, то відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 105 БК України [15], принцип цільового використання коштів означає, що субвенція використовується виключно на мету, визначену її надавачем, з урахуванням прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку країни і відповідної території, прогнозу місцевого бюджету. При цьому, слід зауважити, що субвенції на виконання інвестиційних проектів надаються з державного бюджету певним бюджетам з урахуванням певних основних засад, зокрема економічної ефективності досягнення цілей інвестиційного проекту із залу-

ченням мінімального обсягу бюджетних коштів на виконання інвестиційних проектів (п. 1 ч. 2 ст. 105 БК України [15]).

За порушення бюджетного законодавства відповідно до ст. 117 БК України [15] до учасників бюджетного процесу можуть застосовуватися такі заходи впливу: 1) попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства; 2) зупинення операцій з бюджетними коштами; 3) призупинення бюджетних асигнувань (на строк від одного до трьох місяців); 4) зменшення бюджетних асигнувань; 5) повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету тощо.

В науковій літературі аналізуються види юридичної відповідальності, що застосовуються до суб'єктів публічних (державних) закупівель [16, с. 10]. При цьому, доведено, що чітке, неухильне дотримання норм державозакупівельного законодавства, з-поміж іншого, також сприятиме ефективному використанню державних коштів, упорядкуванню господарських зв'язків і відносин між суб'єктами господарювання в системі державних закупівель, досягненню найвищого інтересу учасників і розвитку конкурентного середовища на державозакупівельному ринку.

Окремо слід виділити адміністративну відповідальність за порушення законодавства про закупівлі (ст. 164-14 КУпАП [17]), яке може бути виражене у таких діях, як здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг без застосування визначених законодавством процедур закупівель; оцінка пропозицій конкурсних торгів (кваліфікаційних пропозицій), тендерних пропозицій не за критеріями та методикою оцінки для визначення найкращої пропозиції конкурсних торгів (кваліфікаційної пропозиції), тендерної пропозиції, що міститься в документації конкурсних торгів (кваліфікаційній документації), тендерній документації; укладення з

учасником, який став переможцем торгів, договору про закупівлю за цінами і обсягами, що не відповідають вимогам документації конкурсних торгів (кваліфікаційної документації), тендерної документації; неоприлюднення або порушення порядку оприлюднення інформації про закупівлі відповідно до вимог законодавства; ненадання інформації, документів та матеріалів у випадках, передбачених законом. Суб'єктом адміністративної відповідальності за вищенаведені правопорушення може бути службова (посадова), уповноважена особа.

Фахівці-практики цілком слушно звертають увагу, що в новій редакції статті передбачений виключний перелік складів правопорушень, за вчинення яких посадові особи контролюючого органу матимуть право скласти адміністративний протокол. Зокрема діюча редакція частини першої статті 164-14 КУпАП не містить словосполучення «в тому числі», наявність якого дозволяла посадовим особам контролюючого органу скласти адміністративні протоколи не тільки в разі наявності складів правопорушень, перелічених у диспозиції частини першої статті 164-14 КУпАП (у попередній редакції), а й в інших випадках застосування процедур закупівлі з порушенням законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг [18, с. 121].

При цьому, деякі науковці, вивчаючи проблему ефективності застосування адміністративної відповідальності до посадових осіб та інших працівників суб'єктів господарювання, вказують на те, що на практиці адміністративні санкції накладаються судами вкрай рідко, порівняно з кількістю випадків виявлення відповідних порушень. Однією із причин такої ситуації, на думку Т. І. Швидкої, є малі строки, протягом яких до особи може бути застосована адміністративна відповідальність. У зв'язку з цим пропонується внести зміни до законодавства стосовно строків та порядку притягнення до адміністра-

тивної відповідальності за правопорушення в сфері господарської діяльності [19, с. 155]. Слід підтримати наведену пропозицію, яка видається слушною, особливо з огляду на поточну завантаженість судів, які по факту не вкладаються у строки застосування адміністративної відповідальності, визначені в КУпАП [17].

У сфері використання державних коштів кримінальна відповідальність передбачена за нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням, якщо предметом таких дій були бюджетні кошти у великих або в особливо великих розмірах (ст. 210 КК України [20]); видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону, якщо предметом таких дій були бюджетні кошти у великих або в особливо великих розмірах (ст. 211 КК України [20]) тощо. При цьому, у примітці до ст. 210 КК України [20] вказано, що до бюджетних коштів належать кошти, що включаються до державного бюджету і місцевих бюджетів незалежно від джерела їх формування. Великим розміром бюджетних коштів вважається сума, що в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а особливо великим – якщо така сума в три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Таким чином, головним критерієм відмежування кримінальної від адміністративної та інших видів юридичної відповідальності у цій сфері є обсяг заподіяної шкоди, тобто фактично серйозність шкідливих наслідків вчиненого діяння.

У підсумку, за результатами проведеного дослідження можна сформулювати наступні узагальнюючі висновки. Зокрема, із проведеного вище аналізу можна побачити, що за порушення порядку використання державних коштів винні особи мо-

жуть бути притягнуті до різних видів юридичної відповідальності, у зв'язку з чим виникає потреба у відмежуванні господарсько-правової від інших видів юридичної відповідальності. Таке розмежування представляється необхідним здійснювати за наступними критеріями, а саме: характер правопорушення (зміст проти-правного діяння, його тяжкість); суб'єкт його вчинення (суб'єкт господарювання); правові норми, якими регулюється відповідальність за його вчинення. Для відмежування господарсько-правових правопорушень у досліджуваній сфері від інших правопорушень, пов'язаних із використанням державних коштів суб'єктами господарювання, пропонується закріпити у законодавчих (зокрема, у Законі України «Про публічні закупівлі» [21], Законі України «Про держа-

вну допомогу суб'єктам господарювання» [22]) та інших актах положення щодо правових засад господарсько-правової відповідальності у відповідних зобов'язаннях. Представляється, що розвиток форм господарсько-правової відповідальності за вчинення правопорушень у сфері забезпечення ефективного використання державних коштів передбачає врегулювання питань щодо процедури, підстав та умов застосування господарських санкцій, а також обов'язкове уточнення критеріїв розмежування господарських правопорушень, які вчиняються у сфері забезпечення ефективного використання державних коштів, від інших видів правопорушень у цій самій сфері (передовсім, від адміністративних, фінансових).

Список використаних джерел

1. *Петруненко Я. В.* Господарсько-правова природа засобів забезпечення ефективного використання державних коштів. // *Підприємництво, господарство і право.* 2017. № 3. С. 85-90.
2. *Господарський кодекс України* від 16 січня 2003 р. / Верховна Рада України. *Офіційний вісник України.* 2003. № 11. Ст. 462. База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. *Щербина В. С.* Господарсько-правова відповідальність: галузевий підхід, особливості застосування та напрямки подальших наукових досліджень. // *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Юридичні науки.* 2013. Вип. 3 (79). С. 10-16.
4. *Боднарчук О. Г.* Загальна характеристика відповідальності суб'єктів господарювання у зовнішньоекономічній діяльності. // *Правова просвіта.* 2016. № 1. С. 29-38.
5. *Господарське право: практикум* / В. С. Щербина, Г. В. Пронська, О. М. Вінник та ін. За заг. ред. В. С. Щербини. К.: Юрінком Інтер, 2001. 320 с.
6. *Хозяйственное право* / В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменский и др. Под ред. В. К. Мамутова. К.: Юрінком Інтер, 2002. 912 с.
7. *Шпомер А.* Господарська відповідальність як метод державного регулювання економіки. // *Підприємництво, господарство і право.* 2002. № 7. С. 7-9.
8. *Шевченко Н. М.* Господарсько-правова відповідальність та господарські санкції. // *Університетські наукові записки.* 2005. № 3 (15). С. 175-179.
9. *Алексеев С. С.* Проблемы теории государства и права. М.: Юридическая литература, 1987. 448 с.
10. *Черданцев А. Ф.* Теория государства и права: Учебник для вузов. М.: Юрайт, 2000. 432 с.
11. *Савичев В. Г.* Предприятие и правовые санкции / Отв. ред. И. А. Танчук. М.: Юридическая литература, 1981. 112 с.

12. *Заярний О. А.* Проблеми відповідальності у сфері господарювання. *Актуальні проблеми господарського права*. За ред. В. С. Щербини. К.: Юрінком Інтер, 2012. 528 с.
13. *Мамутов В. К., Овсиенко В. В., Юдин В. Я.* Предприятие и материальная ответственность. К.: Наукова думка, 1971. 191 с.
14. *Мілімко Л. В.* Господарсько-правова відповідальність: ознаки, процедура застосування. *Юридичний вісник*. 2016. № 1 (38). С. 145-149.
15. *Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 р.* / Верховна Рада України. *Офіційний вісник України*. 2010. № 59. Ст. 2047. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
16. *Петруненко Я. В.* Господарсько-правові основи державних закупівель в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. О., 2013. 22 с.
17. *Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р.* / Верховна Рада УРСР. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
18. *Шатковський О., Яременко С.* Коментарі до законодавства України про публічні закупівлі. *Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС*. 2016. 131 с. URL: http://eupublicprocurement.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/PPL-Commentary_2017_UKR.pdf
19. *Швидка Т. І.* Удосконалення механізму господарсько-правової відповідальності у сфері економічної конкуренції. *Економічна теорія та право*. 2016. № 2 (25). С. 149-159.
20. *Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р.* / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
21. *Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII* / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 9. Ст. 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
22. *Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 01 липня 2014 р. № 1555-VII* / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 34. Ст. 1173. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>

Петруненко Я. В. Юридична відповідальність суб'єктів господарювання за правопорушення у сфері використання державних коштів

У статті охарактеризовано види юридичної відповідальності суб'єктів господарювання за правопорушення у сфері використання державних коштів. Досліджено види юридичної відповідальності, підстави її застосування до суб'єктів господарювання за правопорушення в досліджуваній сфері; виявлені критерії розмежування різних видів юридичної відповідальності. Визначено напрями розвитку форм юридичної відповідальності суб'єктів господарювання за вчинення правопорушень у сфері використання державних коштів.

Ключові слова: юридична відповідальність, суб'єкт господарювання, використання державних коштів.

Петруненко Я. В. Юридическая ответственность субъектов хозяйствования за правонарушения в сфере использования государственных средств

В статье охарактеризованы виды юридической ответственности субъектов хозяйствования за правонарушения в сфере использования государственных средств. Исследованы виды юридической ответственности, основания ее применения к субъ-

ектам хозяйствования за правонарушения в исследуемой сфере; выявлены критерии разграничения различных видов юридической ответственности. Определены направления развития форм юридической ответственности субъектов хозяйствования за совершение правонарушений в сфере использования государственных средств.

Ключевые слова: юридическая ответственность, субъект хозяйствования, использование государственных средств.

Petrunenko Ia. The legal responsibility of economic entities for offenses in the sphere of using public funds

The article describes the types of legal responsibility of economic entities for offenses in the sphere of use of public funds. The types of legal responsibility, the grounds for its application to economic entities for offenses in the investigated sphere are investigated; the criteria of differentiation of different kinds of legal responsibility are revealed. The directions of development of forms of legal responsibility of economic entities for committing offenses in the sphere of using public funds are determined.

Key words: legal responsibility, economic entities, use of public funds.